

KAUPMEESTE LIIDU JUHEND JAEMÜÜJATELE ALKOHOLSETE JOOKIDE MÜÜGIL

Eesti Kaupmeeste Liit

Mai 2015

Sisukord

Eessõna	2
1.Müügi korraldamine	3
1.1 Registreerimine majandustegevuse registris.....	3
1.2 Kassaaparaadi olemasolu ja kasutamise nõue.....	3
1.3 Alkoholi paigutus müügisaalis.....	3
1.4 Alkohoolsete jookide müügiajad ja nende järgimine.....	4
1.5. Personali teavitamine ja koolitus	4
2.Vanusepiiri järelevalve ja isikutunnistuse küsimine	4
2.1 Isikutunnistuse küsimine.....	5
Kuidas küsida dokumenti?.....	5
Mis on isikut tõendav dokument?	5
2.2 Kuidas kontrollida isikut tõendavat dokumenti?	6
3.Müügikeeld joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele	6
3.1 Joobeseisundile viitavad tunnused	6
3.2 Joobeseisundile viitavate tunnuste tuvastamine.....	7
3.3 Joobes inimesele alkoholi müügist keeldumine.....	7
4. Alkohoolsete jookide vahendamine, lubamatu üleandmine ja kuritarvitamine	7
Kontrollide ja probleemolukordade registreerimine	8
Lisa 1 Miks kontrollida ostja vanust alati, kui ta oma välise olemuse poolest tundub olevat alla 30-aastane?	9
Miks just 30 aastat?.....	9
Muud küsimused.....	9

Eessõna

Käesoleva juhendi eesmärgiks on aidata alkoholi müüval jaekaupmel kindlustada alkoholsete jookide jaemüügi nõuete täitmine takistamaks alaealiste ja joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele alkoholi kättesaadavust ning vähendamaks täiskasvanute liigsest alkoholi tarvitamisest tulenevaid kahjusid.

Alkoholne jook on õlu etanoolisisaldusega üle 0,5 mahuprotsendi ja muu joomiseks mõeldud vedelik etanoolisisaldusega üle 1,2 mahuprotsendi. Alkoholsete jookide tarvitamisest tuleneva kahju tõttu on jookide müük piiratud seadusesätetega, mille rikkumine on karistatav kas trahvidega või raskematel juhtudel jaemüügi õiguse peatamisega.

Käesolev juhend põhineb mh alkoholsete jookide müüki reguleerivatel peamistel õigusaktidel: [Alkoholiseadus](#), [Karistusseadustik](#), [Korraldusseadus](#), [Reklaamiseadus](#).

Juhend valmis Eesti Kaupmeeste Liidu eestvedamisel mitmete sotsiaalsete partnerite koostöös:

Anne Laar, Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium;
Triinu Täht, Sotsiaalministeerium;
Anne Reinkort, Tarbijakaitseamet;
Tiiu Vilbrant, Tarbijakaitseamet;
Reet Kimmel, Tarbijakaitseamet;
Mariliis Tael, Tervise Arengu Instituut;
Kai Realo, Statoil Eesti AS;
Katrinn Bats, Rimi;
Olev Mäll, Keila Tarbijateühistu;
Marika Merilai, Eesti Kaupmeeste Liit;
Katrinn Kuldkepp, Eesti Kaupmeeste Liit.
Katre Rugo, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda.

Kaupmeeste Liit tänab töögrupi liikmeid juhendi väljatöötamise ja täiendustepanekute esitamise eest.

1.Müügi korraldamine

1.1 Registreerimine majandustegevuse registris

Alkohoolse joogi jaemüügiga tegelemiseks peab ettevõtja esitama majandustegevuse registrile majandustegevusteate.

Alkohoolsete jookide jaemüük on lubatud kaupluses, toitlustusettevõttes, majutusettevõttes; sõitjateveo teenuse osutamisel kasutatavas vee- või õhusõidukis; reisirongi restoranvagnis; rändkaupluses. Jaemüük on lubatud etendusasutuse, rahvamaja või muuseumi ruumides või territooriumil, kui seda tehakse selle asutuse ruumides või territooriumil kohapeal tarbimiseks või kui alkohoolset jooki müüakse kaasa muuseumi ekspositsiooniga seondult valmistatud meenena; samuti e-kaubanduse korras majandustegevuse registri andmetes märgitud ettevõtja kaupluse või toitlustusettevõtte kaudu. Kauplusest ostetud alkohoolseid jooke ei tohi tarvitada kaupluses.

Alkoholi sisaldavate jookide müügi nõuete täitmise protsessis tuleb nimetada ametisse vastutav isik.

Alkohoolsete jookide müügi seaduslikkuse eest kaupluses vastutab kohapeal viibiv vähemalt 18-aastane isik. Kui kaupluses ei viibi vähemalt 18-aastast vastutavat isikut, tuleb alkohoolsete jookide müük katkestada. Alla 18-aastaselt isikul on keelatud alkohoolseid jooke müüa ning alkohoolset jooki omada või vallata.

1.2 Kassaaparaadi olemasolu ja kasutamise nõue

Alkohoolse joogi jaemüük kaupluses ja toitlustusettevõttes on lubatud, kui tegevuskohas asub kassaaparaat, mille kaudu tuleb fikseerida kõik alkohoolse joogi jaemüügil sooritatavad tehingud. Ostutehing peab olema fikseeritud kirjaliku taasesitamist võimaldaval kujul.

1.3 Alkoholi paigutus müügisaalis

Alkohoolsed joogid paigutatakse kaupluses (müügikohas) eraldi teistest kaupadest. Ettevõtja otsustab, millisel viisil ta seda teeb, kas eraldi müügialal, sh ka mõtteliselt füüsilise eralduspiirdeta eraldatud alal või eraldiseisvast teenindusletist vms.

Alkohoolsete jookide spetsiifilisuse toonitamiseks ja müügi järelevalve lihtsustamiseks peab alkohoolsed joogid paigutama piisavalt selgesti eraldi muudest kaupadest, sh karastusjookidest, arvestades seda, et jaemüügis on alkoholi sisaldavaid jooke, mille puhul ei saa ostja esmapilgul olla kindel, kas tegemist on alkohoolse joogi või mingi muu joogiga (näiteks karastusjoogiga). Muuhulgas võivad toodete nimetused, pakendid ja märgistused ning jookide värvus olla niivõrd sarnased karastusjookidega, et kliendi eksimise oht on tõenäoline. Alkohoolsete jookide eraldi paigutamine on seega ka kliendi huvides.

Ka e-kaubanduse pakkumistes on alkohoolsed joogid esitatud eraldi muudest kaupadest koos vastavate hoiatustega.

1.4 Alkohoolsete jookide müügiajad ja nende järgimine

Alkohoolsete jookide müük on lubatud igal nädalapäeval kella 10:00 ja 22:00 vahel. Võimalus omandada alkohoolseid jooke lõpetatakse pärast kella 22:00, ka siis, kui kauplus jääb pärast seda avatuks. Kui kauplus suletakse kell 22:00, siis enne seda sinna sisenenud inimestele võib müüa ka alkohoolseid jooke kuni kella 22:00-ni. Alkohoolse joogi tarbijale üleandmine kohaleveoteenuse (nn viinatakso) osutamisel on samuti ajavahemikul 22:00-st kuni 10:00-ni keelatud.

Tuleb silmas pidada, et kohalikul omavalitsusel on õigus kehtestada alkohoolsete jookide müümisel täiendavaid piiranguid, mida tuleb samuti oma tegevuses arvesse võtta.

Praktilise töökorralduse üle otsustades tuleb arvestada iga kaupluse konkreetsete teguritega nagu kaupluse sisustuse ja personaliressurssidega. Kauplustes võib kasutada klientidele alkoholi müügiaegadest teatamiseks erinevaid teadaandeid. Näiteks võib vastava plakati panna müügisisustusele või müügialale. Plakatit võib kasutada eri suurustes ning sellele võib lisada jaeketi või konkreetse kaupluse tunnuseid. Alkohoolse joogi tarbijale üleandmine kohaleveoteenuse osutamisel on keelatud ajavahemikul kella 22.00-st kuni 10.00-ni

Alkohoolsete jookide müügi hetkeks ehk müügileping loetakse sõlmituks müüja poolt kauba skanneerimist läbi kassaaparaadi. Ostutšekk on müügilepingu sõlmimist tõendav dokument.

1.5. Personali teavitamine ja koolitus

Kaupluses jt jaemüügi ettevõtetes, sh e-kaubanduses töötav isik, sh asendajad ja tähtajalised töötajad, peavad olema teadlikud alkoholi sisaldavate jookide müügile esitatud nõuetest ja käesolevast juhendist. Kauplustes viiakse koolitusi läbi perioodiliselt vastavalt vajadusele, kuid kindlasti uute töötajate puhul tööle asumisel. Soovitav on iga töötaja koolitustest osavõtt ja/ või instrueerimine töökohas registreerida.

2. Vanusepiiri järelevalve ja isikutunnistuse küsimine

Alkohoolseid jooke ei tohi müüa alla 18-aastastele. Noortelt, kes soovivad osta alkoholi, tuleb küsida pildiga varustatud isikut tõendavat dokumenti (isikutunnistus, pass, auto- ja mopeedijuhiluba ja muud p 2.1 toodud dokumendid). Ostja vanust kontrollitakse **alati**, kui ta oma välise olemuse poolest tundub olevat alla 30-aastane (Vaata lisa 1). Isikutunnistust tuleb uurida hoolikalt ning veenduda ostja isikus ja vanuses. Kui noor inimene ei saa oma vanust tõestada, ei tohi talle alkoholitooteid müüa. Alkohoolsete jookide müümine alaealistele on tõsine seaduserikkumine, mille eest võidakse rahaliselt karistada nii alkohoolseid jooke alaealisele müünud müüjat, klienditeenindajat kui ka kauplust. Teadaanne alkoholitoodete alaealistele müügikeelu kohta tuleb panna selgelt nähtavale kohale alkohoolsete toodete ja kassade lähedusse. Kui klient esitab teise isiku nimele välja antud või võltsimise kahtlusega isikut tõendava

dokumendi, tuleb asjaolude kontrollimiseks ning menetluse alustamise otsustamiseks kohale kutsuda politsei.

Kui siseraadios teavitatakse kliente, et alkoholimüük algab 10:00 ja lõpeb 22:00, siis oleks mõistlik sõnumile juurde lisada kaks väga olulist aspekti: 1) Alla 18-aastastele isikutele alkoholi ei müüda, 2) Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkoholi võib kahjustada teie tervist.

Lisaks ei soovitata müüa alla 18-aastastele ka 1,2 mahuprotsendilise ja vähema etanoolisisaldusega jooke. Sellise piirangu kehtestamisel tuleb paigutada müügikohta vastavasisuline teave, milles on selgelt määratletud isikud, kellele ettevõtja nende vanuse tõttu ei soostu alla 1,2 mahuprotsendilist mittealkohoolset jooki müüma. Teave peaks olema kergesti märgatav, selgelt arusaadav ja paigutatud müügikohta selliselt, et seda on võimalik näha enne ostu sooritamist

2.1 Isikutunnistuse küsimine

Kuidas küsida dokumenti?

„Palun Teie isikuttõendavat dokumenti”

“Palun näidake enda dokumenti”

Kliendi pahase reaktsiooni korral:

“Sel juhul (kui Teil dokumenti kaasas ei ole), ei saa ma Teile hetkel alkoholi müüa”

“Kahjuks ma ei saa Teile siis alkoholi müüa”

„Vabandage, aga seadus ei luba meil alkoholi alaealisele müüa ja me peame seetõttu veenduma ostja vanuses“

Mis on isikut tõendav dokument?

Vastavalt [isikut tõendavate dokumentide seadusele](#) on isikut tõendav dokument riigiasutuse poolt väljaantud dokument, kuhu on kantud kasutaja nimi ja sünniaeg või isikukood ning foto või näokujutis ja allkiri või allkirjakujutis, kui seadus või selle alusel kehtestatud õigusakt ei sätesta teisiti.

Seaduse alusel väljaantavad dokumendid on:

- digitaalne isikutunnistus;
- elamisloakaart;
- Eesti kodaniku pass;
- diplomaatiline pass;
- meremehe teenistusraamat;
- välismaalase pass;
- ajutine reisidokument;
- pagulase reisidokument;
- meresõidutunnistus;
- tagasipöördumistunnistus;
- tagasipöördumise luba.

Eesti kodanik või välismaalane võib oma isikut tõendada ka isikut tõendavate dokumentide seaduses sätestamata kehtiva dokumendiga, kui dokumenti on kantud kasutaja nimi, foto või näokujutis, allkiri või allkirjakujutis ja sünniaeg või isikukood.

2.2 Kuidas kontrollida isikut tõendavat dokumenti?

Dokumendi kontrollimisel tuleks pööra tähelepanu alltoodud aspektidele:

- Kas isikut tõendav dokument vastab kehtivatele nõuetele (pass, autojuhtimise luba, ID kaart või muu)? Vaata! Kas ei ole ehk käsitsi tehtud?
 - Kas kehtib? Kontrolli kuupäeva!
 - Kas vanus on üle 18? Kontrolli sünnikuupäeva!
 - Kas ostjaks on sama isik, kes on esitatud isikut tõendaval dokumendi fotol? Kontrolli, kui on uus juukselõikus. Pane fotol juustele põial peale ja vaata uuesti, kas on sama isik?
 - Kui sa ei ole kindel, esita kontrollküsimusi, näiteks: „Millal on teie sünnipäev?”
 - Kas isik on rahutu, ebakindel?
- Kauplus viib läbi kohaliku politseiesindajatega, koolitajatega (näiteks <http://terveeesti.ee/>) ja kaupluse töötajatega koosolekuid, kohtumisi täpsustamiseks ja koolitamaks kaupluse töötajaid, kuidas kontrollida isikut tõendavaid dokumente ja miks see on tähtis.

3. Müügikeeld joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele

Alkohoolseid jooke ei tohi müüa häirivalt käituvatele või joobeseisundile viitavate tunnustega isikutele.

3.1 Joobeseisundile viitavad tunnused

Joobeseisundile viitavate tunnuste loetelu ja nende tunnuste esinemise või mitteesinemise tuvastamise viisid on kehtestatud Sotsiaalministri määruses (27.06.2014 nr 37) korrakaitseaduse § 37 lõike 3 alusel.

Isiku võimalikule joobeseisundile viitavad tunnused on:

- isiku välimus;
- aeglustunud reaktsioon;
- häirunud kõne;
- aja, isiku ja koha tajumise häired;
- teadvuse seisund;
- mäluhäired;
- koordineerimishäired;
- käitumishäired;
- alkoholi tarvitamisest põhjustatud alkoholijoobe korral alkoholilõhn väljahingatavas õhus;
- narkootilise või psühhotropse aine või muu sarnase joovastava aine tarvitamisest põhjustatud joobeseisundi korral hälbed silmade välimuses ja silmavaates.

3.2 Joobeseisundile viitavate tunnuste tuvastamine

Joobeseisundile viitavate tunnuste esinemist saab kaupluse müüja tuvastada vaatluse alusel. Tunnust esinemist või mitteesinemist võib ametlikult kontrollida ainult politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan isiku välise vaatluse või isiku küsitlemise abil.

Kaupluses tuleb arutada läbi, kuidas tegutseda, kui joobeseisundile viitavate tunnustega klient tahab osta alkoholiseid jooke, ning kuidas müüja saab kassasse vajaduse korral abi kutsuda. Korrariikkumise või probleemolukorra puhul peab kassatöötajal olema võimalus kutsuda kohale abi. Esmajoonel peab müüja hoolitsema klientide ja omaenda turvalisuse eest.

3.3 Joobes inimesele alkoholi müügist keeldumine

Joobes inimesele alkoholi müügist keeldumine võib osutada keeruliseks, allpool on toodud mõned abistavad laused, mida müüja olukorra selgitamiseks ja enese kehtestamiseks kasutada saab.

Laused, mida kliendile müügist keeldumise korral öelda:

“Ma näen, et Te olete juba alkoholi tarbinud ning ma (me) ei saa Teile rohkem alkoholi müüa”

“Mulle tundub, et te olete piisavalt alkoholi tarbinud ja ma (me) ei saa Teile rohkem alkoholi müüa”

“Vabandage, te olete juba alkoholi tarbinud ning seadus ei luba meil alkoholi joobes inimesele müüa”

Kliendi võimaliku pahase reaktsiooni peale võib käituda järgmiselt:

- Toetudes Alkoholiseaduse paragrahvile § 45. Meetmed korra ja turvalisuse tagamiseks, selgitades rahulikult ning selgelt uuesti, et Te ei saa talle alkoholi müüa
- Lasta kliendil soovi korral kaebus kirjutada
- Kutsuda endale vahetusevanem või turvamees appi

4. Alkoholsete jookide vahendamine, lubamatu üleandmine ja kuritarvitamine

Alkoholsete jooke ei tohi müüa, kui on põhjust kahelda, et neid vahendatakse või antakse üle isikutele, kellele neid kaupluses muidu ei tohi müüa (alla 18-aastased isikud, joobeseisundile viitavate tunnustega isikud). Alkoholsete jooke ei tohi müüa näiteks järgmistel juhtudel:

- kui vanemad või täisealised maksavad alkoholsete jookide eest ning ilmneb, et need jõuavad alaealiste noorte kätte;

- kui äsja 18-aastaseks saanud isik ostab korduvalt alkohoolseid jooke rohkem, kui ta ise neid tarvitab;
- kui väljaspool kauplust nähakse, et alla 18-aastased või joobeseisundile viitavate tunnustega isikud (vt p 3.1) annavad raha alkohoolsete jookide ostjale;
- kui alkohoolseid jooke ostvast noortegrupist vaid üks tõestab, et on täisealine, kuid võib oletada, et alkohoolsed joogid on mõeldud joomiseks kõigile.

Kui on kahtlusi, et alkohoolseid jooke vahendatakse, peab müüja alati kliendilt küsima, kellele jaoks jooke ostetakse. Kui müüja kahtlustab, et neid jooke vahendatakse väljaspool kauplust, peab ta sellest teatama alati kaupluse juhatajale. Kaupluse juhataja informeerib juhtunust näiteks turvafirmat ning palub, et see sekkuks asjasse.

Kontrollide ja probleemolukordade registreerimine

Sooritatud vanusepiirangu kontrollid ja nende tulemus (müüdi või ei müüdüd), joobeseisundile viitavate tunnustega isikute katsed osta alkoholi ning kahtlused alkoholi vahendamise kohta on soovitatav võimaluse korral registreerida, et hilisemates vaidlustes või järelevalvemenetlustes oleks võimalik registreeritud materjale kasutada. Lisaks võib ka registreerida korrarikkumised. Kauplused kasutavad registreerimiseks kas oma kassasüsteeme, paberblankette, on abiks turvatöötajad või rakendatakse muid lahendusi.

Lisa 1 Miks kontrollida ostja vanust alati, kui ta oma välise olemuse poolest tundub olevat alla 30-aastane?

Kaubandus soovib tagada, et alkohol ja tubakatooted ei jõuaks laste ja noorte valdusse. Eesmärgiks on täielikult välistada täisealistele suunatud toodete müük alaealistele. Toidukaupade müüja peab täisealistele mõeldud toodete müümisel olema vastutustundlik ning kontrolli abil välistatakse, et kauplused müüksid üksnes täisealistele mõeldud tooteid alla 18-aastastele lastele.

Miks just 30 aastat?

Noore kliendi vanuse äraarvamine ei ole alati nii lihtne. **Suurendades vanusekünnist 30 aastani, teeme kaupluse personalile dokumendi küsimise lihtsamaks. Vanusekünnise tõstmisega muutub dokumendi küsimine ja näitamine argisemaks ja tavapäraseks toiminguks nii müüjale kui kliendile.**

Tõstes dokumentide küsimise vanusepiiri alkoholi müügil, tahame rõhutada selle asjaolu tähtsust, et need kaubad on mõeldud tarbimiseks täisealistele. Kaubandus soovib anda oma panuse, et ära hoida laste ja noorte alkoholi tarbimist.

Loodame tõmmata ka täisealiste klientide tähelepanu asjaolule, et alkoholi müümine ja edasiandmine alaealistele on keelatud.

Kui klient ei suuda oma täisealisust tõendada, siis talle alkoholi ei müüda.

Konfliktsituatsioonide korral reageeritakse kaupluste individuaalsete turvajuhendite kohaselt.

Müüjale on suureks abiks see, kui on ainult üks **reegel** ja selge juhised, mille järgi toimida – alkohoolseid jooke ostvate inimeste vanust kontrollitakse juhul, kui nad näevad välja nooremad kui 30-aastased.

Muud küsimused

Vanusepiiri kontrollile üleminek puudutab kliente mitmel viisil, nii et kõiki esilekerkivaid küsimusi ei saa ammendavalt ette näha. Mõned alljärgnevatest küsimustest, mis võivad kassatöös ette tulla:

- Miks võtab kaubandus kasutusele sellise lähenemisviisi, mis aeglustab kassatööd ja kasvatab järjekordi, kui peaaegu igalt kliendilt hakatakse küsima dokumenti?
- Kui mul on seaduslik õigus osta alkohoolseid jooke ja ma olen neid ostnud juba 10 aastat, ilma et keegi oleks küsinud isikuttõendavat dokumenti, siis kuidas saab kaubandus võtta nüüd endale õiguse nõuda seda, mida seadus ei nõua?
- Inimeste privaatsus on oluline asi. Miks peab 30-aastane klient kaupluse kassas ütlema midagi enda isiku kohta?
- Miks dokumendi küsimise vanusepiiri tõsteti? See on klientide kiusamine, kassatöötajaid võiks koolitada nii, et nad oskaksid tuvastada noori täiskasvanuid.
- Alkoholi ja tubaka müük alaealistele on keelatud, kuid vahendid selle vältimiseks ei tohi põhjendamatult kahjustada teisi kliente. 30-aasta vanusepiir on juba liialdatud, marginaalne.

Kõigi nende küsimuste vastuseks on, et **kaubanduse eesmärk on takistada täiskasvanutele mõeldud kaupade müüki alaealistele.**